

EMANETLERDEKİ İSRAF!

YAZAR: ALİ AYKAÇ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَيُّنَ أَنْ
يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

“Biz emâneti (aklı, irâdeyi ve bu özelliklere sahip olmanın sorumluluklarını) göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (akıl ve irâdeye sahip olmanın) sorumluluğundan korktular. Onu insan yükledi.

Şüphesiz (akıl ve irâdelerini hakkı inkâr ve isyanda kullanarak, Allah’a itaat etmeyen) o (insanlar), çok zâlim, çok câhildir (ler).”

Ahzâb, 33/72.

İletişim: **0541 934 3778** Daha fazlası için: **www.aliaykac.com**

Bu içerik, yazarının izni olmadan kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve dağıtılamaz. İlgili yasağa aykırı hareket eden kişiler hakkında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na göre telif hakları kapsamında yasal işlem başlatılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd, bizleri yoktan var eden, sayısız nimetlerle lütuflandıran, her nefesimizi, her ânımızı ve sahip olduğumuz her şeyi bizlere bir emanet olarak ihsan eden Yüce Allah'a mahsustur. **Salât ve selâm**; emanet şuurunu yaşayarak ümmetine öğreten, hayatının her safhasında Allah'ın emanetlerini en güzel şekilde muhafaza eden, insanlığa güvenin, sadakatin ve kulluk şuurunun en mükemmel örneği olan Peygamberimiz Hazret-i Muhammed Mustafa'ya ﷺ, onun âline, ashâbına ve kıyamete kadar izinden yürüyen bütün müminlerin üzerine olsun!

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

İnsanoğlu çoğu zaman **israf** denildiğinde yalnızca ekmeği, suyu, elektriği veya malı hatırlar. Hâlbuki Kur'ân-ı Kerîm'in bizlere öğrettiği israf anlayışı bundan çok daha geniş ve çok daha derindir. Allah Teâlâ'nın bize verdiği yalnızca mal değildir; **ömrümüz de bir emanettir, bedenimiz de bir emanettir, aklımız da bir emanettir, kalbimiz de bir emanettir, evladımız da bir emanettir, sahip olduğumuz her nimet Rabbimizin bize tevdi ettiği ilâhî bir emanettir, sorumluluktur.** İşte gerçek israf da sadece elimizdeki nimeti tüketmek değil; **verilen emaneti, Allah'ın razı olmadığı yerlerde ve O'nun muradına aykırı şekilde harcamaktır.**

Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

“Biz emâneti (aklı, irâdeyi ve bu özelliklere sahip olmanın sorumluluklarını) göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (akıl ve irâdeye sahip olmanın) sorumluluğundan korktular. Onu insan yükledi. Şüphesiz (akıl ve irâdelerini hakkı inkâr ve isyanda kullanarak, Allah’a itaat etmeyen) o (insanlar), çok zâlim, çok câhildir (ler).”¹

Bu âyet-i kerîme bizlere şu hakikati haber vermektedir: İnsan, yeryüzüne başıboş bırakılmış bir varlık olarak değil; emanet yüklenmiş bir kul olarak gönderilmiştir. Sahip olduğumuz hiçbir nimet mutlak anlamda bizim değildir. Canımız da, bedenimiz de, aklımız da, malımız da, evladımız da, hatta içinde yaşadığımız zaman bile bize ait değildir. Bunların tamamı, belli bir süre muhafaza edip Allah’ın rızası doğrultusunda kullanmamız için bizlere emanet edilmiştir. Günün birinde bu emanetlerin her biri hakkında hesaba çekileceğimizi bilen mümin, **“Bu bana aittir.”** anlayışıyla değil; **”Bu Rabbimin bana teslim ettiği bir emanettir.”** şuuru ile yaşaması gerekmektedir.

¹ Ahzâb, 33/72.

İşte bu sebeple Kur'ân-ı Kerîm'de geçen **israf** kavramını yalnızca sofradaki ekmekle, boşa akan suyla veya gereksiz harcanan parayla sınırlandırmak doğru değildir. Bunlar elbette israfın bir yönüdür; ancak asıl üzerinde durmamız gereken husus şudur: **Allah'ın bize emanet ettiği nimetleri, yaratılış gayesinin dışında kullanmak da büyük bir israftır.** Bir ömrü Allah'ı unutarak geçirmek, sağlığı günahlarda tüketmek, aklı bâtıla hizmet ettirmek, dili gıybetle kirletmek, kalbi kin ve hasetle doldurmak da en az malı boşa harcamak kadar büyük bir israftır. **Emanetin değeri arttıkça, onu israf etmenin vebali de ağırlaşmaktadır.**

Bugün insanlar israf denildiğinde çoğu zaman sadece **ekmeği çöpe atmayı** veya **gereksiz alışveriş yapmayı** hatırlamaktadır. Hâlbuki nice insanlar vardır ki sofrasındaki ekmeği israf etmez; fakat **yıllarını boşa geçirerek ömrünü israf eder.** Nice kimseler vardır ki suyunu dikkatli kullanır; fakat **gözlerini harama bakarak, kulaklarını faydasız sözlerle doldurarak, dilini kırııcı ve incitici ifadelerle kullanarak Allah'ın kendisine verdiği azalarını israf eder.** İşte bu sebeple bugün bizler, **Allah'ın bizlere emanet ettiği nimetlerdeki israfı** yeniden düşünmek ve kendimizi bu ölçüye göre muhasebe etmek zorundayız. Çünkü Müslüman bilmelidir ki; **hesabı sorulacak olan yalnızca mal değildir.** Hesabı sorulacak olan, **bize emanet edilen bütün nimetlerdir.** Rabbimiz, **kıyamet gününde hiçbir nimetin karşılıksız bırakılmayacağını** şöyle haber vermektedir:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

**“Sonra o gün, (size dünyada verilmiş olan bütün)
nimetlerden hesaba çekileceksiniz.”²**

Bu âyet-i kerîme üzerinde dikkatle düşündüğümüzde, Rabbimizin bizlere sadece **”Size hangi nimetler verildi?”** diye değil; **”Size verilen nimetlerle ne yaptınız?”** diye soracağını anlarız. Çünkü nimetin gerçek değeri, ona sahip olmakta değil; **onu ona vereni tanıyıp, emanet edilene de emanet bilinciyle ve Allah’ın rızasına uygun şekilde kullanabilmektedir.** İşte bu sebeple **her nimet aynı zamanda bir imtihandır.** Ömür bize niçin verildi? Sağlığımızı nerede tükettik? Aklımızı hangi düşüncelerin peşinde kullandık? Dilimizle gönüller mi inşa ettik, yoksa kalpler mi kırdık? Gözlerimizi helâle mi çevirdik, yoksa harama mı? Malımızı infak ederek bereketlendirdik mi, yoksa sadece kendimiz için biriktirerek tükettiğimiz bir dünya sermayesine mi dönüştürdük?

Dikkat edilirse âyet-i kerîme, sadece mal ve servetten bahsetmemekte; **nimet** ifadesini mutlak olarak kullanmaktadır. Bu da gösteriyor ki, **Allah Teâlâ’nın ihsan ettiği her nimet aynı zamanda korunması gereken bir emanettir.** O hâlde **israfı yalnızca maddî imkânların boşa harcanması şeklinde anlamak yanlıştır.** Asıl israf; **Allah’ın bize emanet ettiği nimetleri yaratılış gayesinden**

² Ahzâb, 33/72.

uzaklaştırmak, onları kulluk yerine nefsin arzularına hizmet ettirmektir. Bir ömrün gaflet içinde geçmesi, gençliğin günahlarla tüketilmesi, kalbin Allah sevgisi yerine dünya hırsıyla doldurulması, aklın hakikati aramak yerine bâtılı meşrulaştırmak için kullanılması da emanetlerdeki en büyük israflardan biridir. Çünkü emanet, yerinde kullanılmadığında zayi edilmiş; zayi edilen her emanet ise kulun omzunda ağır bir mesuliyet olarak ahirette onun karşısına çıkacak ve hesabı sorulacaktır.

Müslüman, sahip olduğu her nimete **“Bu benimdir.”** gözüyle değil; **“Bu, Rabbimin bana emanetidir ve bir gün bana bunun hesabı sorulacaktır”** şuuru ile bakmalıdır. İşte bu şuur, emanetlerdeki israfın önündeki en güçlü kalkandır. Zira insan, emanet olduğunu bildiği bir şeyi hoyratça kullanamaz. **Ömrünü emanet bilen vaktini korur; bedenini emanet bilen sağlığına dikkat eder; dilini emanet bilen sözlerine sahip çıkar; malını emanet bilen infaktan kaçınmaz; evladını emanet bilen onu sadece dünyaya değil, Allah’ın rızasına da hazırlar.** İşte Kur’ân’ın inşa etmek istediği emanet ahlâkı budur. Müslüman, nimetlerin çokluğuyla değil; **emanetlere gösterdiği sadakatle** Allah katında değer kazanacağını bilir.

Allah Teâlâ’nın insana verdiği emanetlerin belki de en büyüğü ve telafisi mümkün olmayanı **ömür nimetidir.** Çünkü kaybedilen mal yeniden kazanılabilir, bozulan sağlık bir ölçüde geri gelebilir; fakat **geçip giden bir anı, tüketilen bir günü ve boşa harcanan bir ömrü geri getirmek mümkün**

değildir. İşte bunun içindir ki Rabbimiz bizlere ömrü sadece yaşayalım diye değil; **kulluğumuzu en güzel şekilde ortaya koyalım diye** ihsan etmiştir. Ömrün gerçek bereketi de uzun yaşamakta değil, **Allah'ın razı olacağı şekilde yaşayabilmektedir.** Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

“Hanginizin daha güzel amel işleyeceğini (sizin için) ortaya çıkarmak (ve böylece âhirette, yaptıklarınıza, kendinizi şahit tutmak) için, ölümü ve hayatı yaratan O’dur.”³

Dikkat edilirse Rabbimiz, **“Hanginiz daha uzun yaşayacak?”** veya **“Hanginiz daha çok amel işleyecek?”** buyurmamaktadır. Bilakis **“Hanginiz daha güzel amel işleyecek?”** buyurmaktadır. Çünkü Allah katında kıymetli olan, geçen yılların çokluğu değil; **o yılların imanla, ihlâsla, istikametle ve faydalı amellerle değerlendirilmesidir.**

Bugün insanoğlunun farkında olmadan yaptığı ömür israfı, belki de tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar sessiz ve fark edilmeden yaşanmaktadır. Saatlerce ekranların karşısında geçirilen vakitler, sonu gelmeyen tartışmalar, faydasız meşguliyetler, bitmek bilmeyen sosyal medya akışları, insanın hem zamanını hem de kalbini tüketmektedir.

³ Mülk, 67/2.

İnsan çoğu zaman malını kaybettiğinde üzüylüyor; fakat **ömründen eksilen saatlerin farkına bile varmıyor**. Hâlbuki her geçen gün, bizi dünyadan biraz daha uzaklaştırırken ahirete biraz daha yaklaştırmaktadır. Asıl **israf, cebimizden çıkan para değil; geri gelmeyecek olan ömür sermayesidir**. Bu hakikati Resûlullah ﷺ şu veciz ifadeleriyle bizlere haber vermektedir: ***“İnsanların çoğunun kıymetini bilemediği iki nimet vardır: Sağlık ve boş vakit.”***⁴

Efendimiz'in ﷺ insanların çoğunun **kaybettiği** değil, **aldandığı** iki nimetten söz etmektedir. Çünkü **insan, sağlığı elindeyken onu tükenmez zanneder; vakti varken de hiç bitmeyecekmiş gibi yaşar**. Oysa **sağlık hastalıkla, vakit ise ölümle son bulur**. İşte bu sebeple **boş geçirilen her gün, değerlendirilmeyen her fırsat ve ertelenen her hayır, ömür emanetinde yapılan bir israf olarak karşımıza çıkmaktadır**.

Müslüman ise her sabaha yeni bir emanet teslim almış gibi başlamalıdır. Kendisine verilen ömrün her anını, **Allah'ın rızasına yaklaştıracak bir kazanca dönüştürmenin gayreti içerisinde olur**. Çünkü bilir ki; **ömür tüketilecek bir sermaye değil, ebedî hayatı kazanmak için verilmiş ilâhî bir nimettir**. Bu sebeple ömrünü gafletle değil; ilimle, sâlih amelle, güzel ahlâkla ve insanlara faydalı olma gayretiyle

⁴ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: نِعْمَتَانِ مَعْبُودُونَ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ
Buhârî, Rikâk, 1.

bereketlendirmeye çalışır. İşte **ömür emanetini korumak budur; onu boş ve faydasız meşguliyetlerde tüketmek ise emanetlerdeki israfın en acı örneklerinden biridir.**

Yüce Rabbimizin bizlere lütfettiği en büyük nimetlerden biri de **beden ve sağlık emanetidir.** İnsan, çoğu zaman bu nimetin kıymetini ancak onu kaybettiğinde anlayabilmektedir. Hâlbuki gözlerimiz, kulaklarımız, ellerimiz, ayaklarımız ve bedenimizin her bir uzvu bize ait bir mülk değil; **Allah Teâlâ'nın belirli bir süre kullanmamız için emanet ettiği ilâhî birer nimettir.** Emanetin sahibi ise onu dilediği zaman geri almaya Kâdir'dir. Bu sebeple Müslüman, bedenine **“istediğimi yaparım”** anlayışıyla değil; **“Rabbimin bana emanetidir.”** şuuru ile yaklaşması gerekmektedir.

Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

وَلَا تُقَاتُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

“...Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın...”⁵

Bedeni bilinçsizce yıpratmak, sağlığı ihmal etmek, bağımlılıklarla ömrünü tüketmek, haramlarla bedeni kirletmek ve Allah'ın verdiği gücü günah yolunda kullanmak da insanın kendisini kendi eliyle zarara sürüklemesidir. Çünkü bedeni tüketmek de bir israftır; onu yaratılış gayesinin dışında

⁵ Mülk, 67/2.

kullanmak ise emanetin hukukuna riayet etmemektir. Bugün beden israfı denildiğinde akla sadece sağlıklı beslenme gelmemelidir. **Allah’ın secde için yarattığı bedeni günah meclislerine götürmek, hayır için verilmiş elleri harama uzatmak, hakikati işitmek için verilen kulakları faydasız sözlerle doldurmak ve ibret nazarıyla bakması gereken gözleri harama çevirmektir.** İşte emanetlerdeki en büyük israflardan biri de **Allah’ın azalarını Allah’ın razı olmadığı yerlerde kullanmaktır.** Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“...Şüphesiz kulak, göz ve kalp bunların tümü ondan (yaptıklarından) sorumlu tutulacaktır.”⁶

Rabbimiz, yalnızca yapılan amellerden değil; **o amelleri gerçekleştiren organlardan da hesap sorulacağını** haber vermektedir. Demek ki **gözümüz yalnızca görme aracı değil; hesabı verilecek bir emanettir.** Dilimiz sadece konuşmak için değil; hakkı söylemek için verilmiş bir nimettir. Ellerimiz iyiliğe uzansın, ayaklarımız hayra yürüsün diye bize emanet edilmiştir. Hülasa **bir organın gerçek israfı, onun yorulması değil; Allah’ın razı olmadığı işlerde kullanılmasıdır.** Bu hakikati Resûlullah ﷺ de şu hadis-i şerifiyle hatırlatmaktadır:

“Kıyamet gününde kulun ayakları; ömrünü nerede tükettiğinden, bedenini nerede yıprattığından, malını

⁶ İsrâ, 17/36.

nereden kazanıp nereye harcadığından ve ilmiyle ne amel ettiğinden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz.”⁷

Efendimiz ﷺ **bedenin nerede yıpratıldığını** özellikle zikretmektedir. Müslüman, bedenini ibadete güç bulacak şekilde korur; helâl lokmayla besler, haramlardan uzak tutar, dinlenmesi gereken yerde dinlendirir, hizmet etmesi gereken yerde hizmet ettirir. Zira Allah’ın **razı olduğu bir beden, sahibini cennete ulaştıran en kıymetli vesilelerden biri olurken; nefsin arzularına teslim edilmiş bir beden ise emanetin israf edilmiş hâline dönüşebilir.**

Bedenin korunması tek başına yeterli değildir. Çünkü bedeni doğru yolda tutan, ona istikamet veren iki büyük emanet daha vardır ki; **biri akıl, diğeri ise kalptir.** Eğer akıl hak ile bâtili ayırt edemez hâle gelmiş, kalp de Allah’ın zikrinden uzaklaşmışsa; beden ne kadar güçlü ve sağlıklı olursa olsun, o güç sahibini hayra değil şerre götürebilir. Zira insanı değerli kılan, sadece sağlam bir bedene sahip olması değil; **o bedeni Allah’ın rızasına uygun şekilde kullanabilecek bir akla ve O’na bağlı bir kalbe sahip olmasıdır.** Bunun içindir ki Kur’ân-ı Kerîm, insanı sadece bedenini korumaya değil; **düşüncesini, niyetini ve gönül dünyasını da muhafaza etmeye** davet etmektedir. Çünkü

⁷ Tirmizî, *Sıfatü'l-Kıyâme*, 1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ مَاذَا عَمِلَ بِهِ

emanetlerdeki israf, yalnızca bedenin yıpranmasıyla başlamaz; çoğu zaman aklın hakikatten uzaklaşması ve kalbin gaflete düşmesiyle başlar.

Yüce Rabbimizin insana bahşettiği en büyük nimetlerden bir diğeri de **akıldır**. İnsanı diğer mahlûkattan ayıran, vahyin muhatabı kılan, doğru ile yanlış ayırt etmesini sağlayan bu büyük nimet, aynı zamanda ağır bir sorumluluktur. Akıl; yalnızca düşünen değil, **hakikati arayan ve bulduğunda ona teslim olan** bir idrakin adıdır ki bu yüzden **iman sahibi kimselere teslim olan manasında Müslüman** denilmektedir. Bu sebeple Kur’ân-ı Kerîm’de Rabbimiz defalarca **”Hiç akletmez misiniz?”, “Hiç düşünmez misiniz?”, Kur’an’ı düşünmezler mi / tefekkür etmezler mi?”**⁸ buyurarak insanı düşünmeye davet etmektedir.

Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

“Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün, birbiri ardınca gelip gitmesinde (ve uzayıp

⁸ Bakara, 2/44. Âl-i İmrân, 3/65. Mâide, 5/58. Mâide, 5/103. En‘âm, 6/32. Yûnus, 10/16. Enbiyâ, 21/10. Enbiyâ, 21/67. Mü‘minûn, 23/80. Kasas, 28/60. Sâffât, 37/138. Zümer, 39/43. Yûsuf, 12/109. En‘âm, 6/50. Nisâ, 4/82. Muhammed, 47/24.

*kısalmasında) **akl-ı selîm sahipleri için** (Allah'ın kudretine ve vahdaniyetine dair nice) **deliller vardır.**"⁹*

Bu âyet-i kerîme bizlere göstermektedir ki akıl, sadece dünya işlerini planlamak için değil; **Allah'ın kudretini okuyabilmek, yaratılıştaki hikmeti görebilmek ve kulluğunu bilinçle yaşayabilmek için verilmiş bir emanettir.** Dolayısıyla **akıl emanetindeki en büyük israf,** onu hakikatten uzaklaştıran meşguliyetlere teslim etmek; bâtil olanı meşrulaştırmak, nefsin arzularını hakikatin önüne geçirmek ve ilmi hikmetten mahrum bırakmaktır. Günümüzde nice insanlar vardır ki dünyaya ait sayısız bilgiye sahiptir; fakat kendisini Rabbine yaklaştıracak hakikatleri düşünmeye vakit ayırmamaktadır. **Zihinlerimiz bilgiye doyarken gönüllerimiz hikmetten ve ihlastan mahrum kalmaktadır.** İşte bu da **akıl nimetinin fark edilmeden israf edilmesidir.**

Dil; hakikati anlatmak, Kur'ân okumak, dua etmek, iyiliği emretmek ve gönüller yapmak için verilmiş büyük bir emanettir. Bir tek cümle, bir insanın hidayetinde vesile olabileceği gibi; yine bir tek cümle, bir kalbi kırabilir, bir aileyi dağıtabilir, kardeşlik bağlarını koparabilir. İşte bu sebeple **Müslüman, dilini yalnızca konuşan bir organ olarak değil, hesabı verilecek ilâhî bir emanet olarak görmelidir.**

Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

⁹ *Âl-i İmrân, 3/190.*

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

“İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında (onu) gözetleyen, dediklerini (amel defterine) kaydeden bir melek hazır bulunmasın.”¹⁰

Bu âyet-i kerîme bizlere, **ağzımızdan çıkan hiçbir sözün sahipsiz olmadığını** hatırlatmaktadır. Söylenen her kelime yazılmakta, her cümle kayda geçirilmekte ve kıyamet gününde insanın önüne çıkarılmaktadır. O hâlde dil, gelişigüzel kullanılacak bir uzuv değildir. Nasıl ki **mal israf edildiğinde eksiliyorsa, dil de boş ve günah sözlerle kullanıldığında israf edilmiş olur.** Gıybet, dedikodu, iftira, yalan, hakaret, alay, kırıcı ifadeler ve insanları birbirine düşüren sözler... Bunların her biri, Allah’ın emanet olarak verdiği dili yanlış yerde harcamanın birer örneğidir. Resulullah’ta ﷺ dilin ne kadar büyük bir emanet olduğunu şu hadîs-i şeriflerinde haber vermektedir: ***“Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse ya hayır söylesin ya da sussun.”¹¹***

Efendimiz ﷺ çok konuşmayı değil; **doğru konuşmayı tavsiye etmektedir.** Çünkü dilin kıymeti, söylediği sözlerin çokluğuyla değil; **hak, hikmet ve hayır taşımasıyla ölçülür.** Nice insanlar vardır ki saatlerce konuşur; fakat söyledikleri kendisine de başkasına da fayda vermez. Nice insanlar da

¹⁰ Kâf, 50/18.

¹¹ Buhârî, Edeb, 31; Müslim, Îmân, 74. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكَلِّمْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

birkaç cümle söyler; o sözler gönülleri ihya eder, kırınlıkları giderir, insanları Allah’a yaklaştırır. Demek ki **emanetin değeri, onu ne kadar kullandığımızla değil; nerede ve nasıl kullandığımızla ortaya çıkar.**

Bugün ne yazık ki **dil emanetinin israf edildiği** alanlar her zamankinden daha da artmıştır. Eskiden birkaç kişinin duyacağı sözler, bugün sosyal medya vasıtasıyla milyonlara ulaşabilmektedir. Bir tuşla yazılan bir cümle; bir iftiranın yayılmasına, bir insanın itibarının zedelenmesine, nice kalplerin kırılmasına sebep olabilmektedir. İnsanlar paylaşmadan önce doğruluğunu araştırmamakta, düşünmeden konuşmakta, ölçmeden yorum yapmakta ve farkına varmadan büyük veballer yüklenmektedir.

Kur’ân-ı Kerîm bizleri bu hususta açıkça uyarmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا

“Ey iman edenler! Eğer fasık bir kimse size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın.”¹²

Müslüman konuşmadan önce sözünün doğru olup olmadığını, fayda sağlayıp sağlamayacağını ve Allah’ın rızasına uygun bulunup bulunmadığını düşünür. Çünkü Müslüman bilmelidir ki **dilini koruyan, dinini de korumuş olur.** Bu sebeple Efendimiz ﷺ **insanı cehenneme sürükleyen en büyük sebeplerden birinin de dili olduğunu** haber vermiştir. Muâz b. Cebel ile yaptığı uzun bir sohbetin sonunda

¹² Hucurât, 49/6.

dilini göstererek şöyle buyurmuştur: **“Şuna hâkim ol!”** Muâz b. Cebel ise **“Ey Allah’ın Resûlü! Söylediklerimizden de hesaba çekilecek miyiz?”** diye sorunca Efendimiz ﷺ şöyle buyurmuştur: **“Ey Muâz! İnsanları yüzüstü cehenneme sürükleyen, dillerinin biçip topladıklarından başka nedir?”**

13

İnsan yıllarca ibadet eder; fakat kontrol edemediği dili sebebiyle sevaplarını yok edebilir. Nice kırgınlıklar, nice düşmanlıklar ve nice aile faciaları, öfkeyle söylenmiş birkaç cümlenin neticesidir. Bunun için Müslüman **dilini nefsinin değil; aklının ve imanının emrine veren kimsedir.** Konuştuğunda doğruluğu, sustuğunda hikmeti tercih eder. Çünkü bilir ki **dilin emanetine riayet etmek; yalnızca güzel konuşmak değil, gerektiğinde susmasını da bilmektir.**

Allah Teâlâ’nın insana emanet olarak verdiği nimetlerden biri de **aile ve evlat nimetidir.** Müslüman, evini dünyalık huzurun değil; aynı zamanda ahiret saadetine de hazırlık yeri olarak görmelidir. Aile, sadece aynı çatı altında yaşayan insanların oluşturduğu bir topluluk değildir. **Çocuklar, eşler ve aile fertleri bizim mülkümüz değil; belirli bir süreliğine bize teslim edilmiş ilâhî emanetlerdir.** Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

¹³ Tirmizî, İmân, 8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَشَلَّتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكْبُ النَّاسُ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.”¹⁴

Bu ayet-i kerime, aile fertlerinin sadece maddî ihtiyaçlarını karşılamamanın yeterli olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Asıl vazife; **onların imanını korumak, ahlâkını güzelleştirmek, haramdan uzak durmalarına yardımcı olmak ve Allah’ın rızasına uygun bir hayat yaşamalarına rehberlik edebilmektir.** Çocuğunu en iyi okullarda okutmak için büyük fedakârlık gösteren; fakat ona namazı, Kur’ân’ı, helâli ve haramı öğretmeye vakit ayırmayan bir kimse, emanetin sadece dünya tarafını düşünmüş; ahiret tarafını ise ihmâl etmiş olur. Oysa gerçek başarı, evladı sadece meslek sahibi yapmak değil; **Allah katında yüz akı olacak bir Müslüman olarak yetiştirebilmektir.** İşte bu sorumluluğun büyüklüğünü Resulullah’ta ﷺ şöyle haber vermektedir: ***“Hepiniz birer çobansınız ve hepiniz emriniz altındakilerden sorumlusunuz... Kişi ailesinin çobanıdır ve onlardan sorumludur.”¹⁵***

Efendimiz ﷺ aileyi yönetmeyi bir **emanet ve mesuliyet** olarak tarif etmektedir. Çünkü anne-babalık sadece sevgi göstermekten ibaret değildir; aynı zamanda doğruyu

¹⁴ Tahrîm, 66/6.

¹⁵ Buhârî, Ahkâm, 1; Müslim, İmâre, 20. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ... وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

öğretmek, yanlış karşısında rehberlik etmek ve güzel örnek olabilmektir. **Çocuklar en çok kulağıyla değil, gözüyle öğrenir.** Anne-babasının namaza verdiği değeri gören çocuk namazı sever; doğruluğu yaşayan bir ailede büyüyen çocuk dürüstlüğü öğrenir. Bu sebeple **aile terbiyesi, dil nasihatinden önce hâl dili ile verilen eğitimin adıdır.**

Bugün aile emanetindeki israfın en acı örneklerinden biri de **çocuklara her türlü dünyevî imkânı sunarken, onları manevî açıdan ihmal etmektir.** Nice anne-babalar çocuklarının odalarını en güzel eşyalarla donatmakta; fakat kalplerini Kur'ân'ın nuru ile buluşturamamaktadır. Telefonuna, eğitimine ve geleceğine gösterilen hassasiyet, çoğu zaman namazına, ahlâkına ve arkadaş çevresine gösterilmemektedir. Böyle olunca da **emanet korunmuş gibi görünse de aslında israf edilmiş olmaktadır.** Çünkü Allah katında hesabı sorulacak olan sadece ne kadar kazandırdığımız değil; onları hangi istikamette yetiştirdiğimizdir.

Bu hususta Hz. Lokmân'ın oğluna yaptığı nasihatler de bizlere önemli bir örnek sunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de Lokmân'ın evladına ilk öğrettiği şey; makam, servet veya dünya başarısı değil, **tevhid inancı** olmuştur. Ardından namazı dosdoğru kılmasını, iyiliği emredip kötülükten sakındırmasını, sabırlı olmasını ve kibirden uzak durmasını tavsiye etmiştir. ¹⁶ Bu sıralama bize şunu göstermektedir: **Bir**

¹⁶ Lokmân, 31/13-19.

evlada bırakılabilecek en büyük miras; mal değil, sağlam bir iman ve güzel bir ahlâktır.

Öyleyse Müslüman, ailesini sadece geçindiren değil; **onları Allah’a yaklaştıran bir rehber** olmaya gayret etmelidir. Sofralarımıza helâl lokmayı koyduğumuz kadar, evlerimize Kur’ân tilavetini de taşımalıyız. Çocuklarımızın geleceğini düşündüğümüz kadar, ebedî hayatlarını da düşünmeliyiz. Çünkü **aile emanetini koruyan kimse, sadece bir nesli değil; Allah’ın izniyle geleceği de inşa etmiş olur.** Aile emanetini ihmal eden ise, farkına varmadan en kıymetli emanetlerinden birini israf etme tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

Allah Teâlâ’nın insana emanet olarak verdiği en büyük nimetlerden biri de **konusabilme kabiliyeti, yani dil nimetidir.** İnsan, dili sayesinde imanını ikrar eder, Kur’ân okur, dua eder, hakkı söyler, hayra vesile olur. Aynı dil; yalanla, gıybetle, iftirayla, dedikoduyla ve kırılcı sözlerle kullanıldığında ise nice gönülleri yıkar, kardeşlikleri bozar ve telafisi güç yaralar açar. Bu sebeple dil, küçük görünen; fakat hesabı son derece büyük olan emanetlerden biridir. **Dilin israfı; sadece çok konuşmak değil, Allah’ın razı olmayacağı yerde ve şekilde konuşmaktır.** Nice insanlar vardır ki **mallarını korudukları kadar dillerini korumaz;** sözlerinin nereye ulaştığını, hangi gönlü incittiğini ve hangi fitneye kapı araladığını düşünmezler.

Bu sebeple Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

“İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında (onu) gözetleyen, dediklerini (amel defterine) kaydeden bir melek hazır bulunmasın.”¹⁷

Bu ayet-i kerime, bizlere sadece yaptıklarımızın değil, konuştuklarımızın da ilâhî kayıt altında olduğunu haber vermektedir. İnsan bazen bir sözü önemsemez, “Bir cümleden ne olur?” diye düşünür. Hâlbuki Allah katında hiçbir söz karşılıksız değildir. Ağızdan çıkan her kelime ya lehimize bir amel olarak yazılır ya da aleyhimize bir vebal olarak kaydedilir. İşte bu sebeple Müslüman, konuşmadan önce sözünü tartar; “Bu söz Allah’ın razı olacağı bir söz müdür?” diye kendisini muhasebeye çeker. Resulullah’ta ﷺ dil emanetinin ne kadar büyük bir sorumluluk olduğunu şu hadis-i şerifleriyle açıkça ortaya koymaktadır: ***“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır söylesin yahut sussun.”¹⁸***

Efendimiz ﷺ konuşmayı değil; hayırlı konuşmayı emretmektedir. Eğer söylenecek söz hakka hizmet etmeyecek, gönül tamir etmeyecek ve fayda sağlamayacaksa susmak, konuşmaktan daha faziletli görülmüştür. Çünkü her sözü söyleyebilmek güç değildir; asıl güç, söylenmesi gerekmeyen sözü söylememeyi

¹⁷ Kâf, 50/18.

¹⁸ Buhârî, Rikâk, 23; Müslim, Îmân, 74. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُتْلُ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

başarabilmektir. Nitekim birçok pişmanlığın başlangıcı düşünülmeden söylenen birkaç kelime olmuş; birçok dostluk da ölçüsüz sözler sebebiyle sona ermiştir.

Dil emanetindeki israfın en yaygın şekillerinden biri de **gıybettir.** İnsan bazen bunu büyük bir günah olarak değil, sıradan bir sohbet olarak görmektedir. Oysa Rabbimiz gıybeti öyle çarpıcı bir misalle anlatmaktadır ki, insanın tüyleri ürpermektedir. Yüce Rabbimiz şöyle buyurur:

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ

“Birbirinizin kusurunu ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Sizden herhangi biriniz, ölmüş bir kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz (değil mi?)”¹⁹

Kur’ân’ın kullandığı bu teşbih göstermektedir ki **gıybet, sadece bir söz kusuru değil; kardeşlik hukukunu parçalayan ağır bir ahlâkî yaradır.** Gıybet eden kimse, farkında olmadan hem kendi sevaplarını tüketmekte hem de Müslüman kardeşinin haysiyetini zedelemektedir. Dil, Kur’ân okumak için verilmişken insanların ayıplarını konuşmakla meşgul oluyorsa; dua etmek için yaratılmışken dedikoduya

¹⁹ Hucurât, 49/12.

alışmışsa, hakkı söylemek yerine fitne üretmeye başlamışsa, işte o zaman **emanet israf edilmiş** demektir.

Bugün bu emanet, belki de tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar büyük bir imtihanla karşı karşıyadır. Çünkü artık dil sadece ağızla konuşmamakta; **telefon ekranlarında yazılan her cümle, yapılan her yorum, paylaşılan her mesaj ve gönderilen her ifade de dil emanetinin kapsamına girmektedir.** Bir tuşa basarak binlerce insana ulaşan sözler, bazen yıllarca sürecektir kırgınlıklara, iftiralara ve kul haklarına sebep olabilmektedir. İnsan yüz yüze söylemeye cesaret edemeyeceği sözleri ekranın arkasına saklanarak kolayca yazabilmektedir. Hâlbuki değişen sadece iletişim araçlarıdır; **Allah'ın huzurundaki hesap değişmemektedir.** Kalemle yazılan da klavyeyle yazılan da ağızla söylenen de ilâhî mizanda aynı hassasiyetle değerlendirilecektir.

İşte bunun için Müslüman, konuşurken de yazarken de şu şuuru daima diri tutmalıdır: **Bu dil bana Allah'ın emanetidir. Bu emanetle ya cennete yaklaşacağım ya da hesabımı ağırlaştıracam.** Öyleyse dilimizi Kur'ân tilavetiyle güzelleştirelim; zikri çoğaltalım; insanlara dua edelim; kırmak yerine tamir eden sözler söyleyelim; öfkeyi değil merhameti, nefreti değil kardeşliği büyüten cümleler kurmaya gayret edelim. Çünkü **emanete sadakat, yalnızca onu korumak değil; onu Allah'ın razı olacağı şekilde kullanabilmektir.** Dilini muhafaza eden kimse, sadece sözlerini değil; dinini, kardeşliğini ve ahiretini de muhafaza etmiş olur.

Şunu hiçbir zaman unutmayalım ki; **israf sadece ekmeği çöpe atmak, suyu gereğinden fazla kullanmak veya malı boşa harcamak değildir.** Asıl israf; Allah Teâlâ'nın bize emanet olarak verdiği nimetleri, yaratılış gayesinin dışında tüketmektir. Ömrü Allah'tan uzak geçiriyorsak, bedeni günahlarda yıpratıyorsak, aklımızı hakikatten uzaklaştıran düşüncelerle meşgul ediyorsak, kalbimizi dünya sevgisiyle katılaştırıyorsak, ailemizi ihmal ediyor, evlatlarımızı yalnızca dünya için yetiştiriyor, dilimizi de yalan, gıybet ve kırıcı sözlerle kirletiyorsak; **emanetleri israf ediyoruz** demektir. Oysa Allah Teâlâ, bu emanetleri tüketmemiz için değil; **kendisine kullukta değerlendirmemiz için** bizlere ihsan etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ
كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“(Ey insanoğlu!) Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardına düşme. (Görmediğin halde gördüm, duymadığın halde duydum, deme. Yalan yere şahitlikte bulunma.) Şüphesiz kulak, göz ve kalp bunların tümü ondan (yaptıklarından) sorumlu tutulacaktır.” ²⁰

²⁰ Hucurât, 49/12.

Dikkat edilirse Rabbimiz, yalnızca maldan veya servetten değil; **işiten kulağımızdan, gören gözümüzden ve hisseden kalbimizden de hesap sorulacağını** haber vermektedir. Demek ki insanın sahip olduğu her nimet, aynı zamanda taşıdığı bir mesuliyettir. **Emanetin büyüklüğü arttıkça hesabı da ağırlaşmaktadır.** Bu sebeple mümin, **“Bana ne verildi?”** sorusundan önce, **“Bana verilenleri Allah’ın rızasına uygun kullanabildim mi?”** sorusunu kendisine yöneltmelidir. Çünkü kıyamet günü bizlere, **sahip olduğumuz nimetlerin çokluğu değil; o nimetleri Allah’ın rızası doğrultusunda nasıl değerlendirdiğimiz de sorulacaktır.** Yani asıl değerli olan **nimetin miktarı değil; o nimetin hangi niyetle ve hangi istikamette kullanıldığındadır.**

Nitekim Resulullah’ta ﷺ bu büyük hakikati şöyle haber vermektedir: ***“Kıyamet gününde kul; ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne amel ettiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından ve bedenini nerede yıprattığından sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamayacaktır.”***²¹

Dünya, bize verilmiş kalıcı bir mülk değil; **emanetlerin teslim edildiği geçici bir imtihan yurdudur.** Gün gelecek ömür bitecek, beden toprağa dönecek, dil susacak, mal başkalarına kalacak, evlatlar kendi yollarına devam edecek.

²¹ Tirmizî, *Sıfatü'l-Kiyâme*, 1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ أَرْبَعٍ: عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ

Fakat Allah'ın bize emanet ettiği her nimetin hesabı bizimle birlikte mahşere gelecektir. Öyleyse henüz fırsat elimizdeyken, bazı şeylerin telafisi hala mümkün iken kendimizi hesaba çekelim. Ömrümüzü hayırla bereketlendirelim, bedenimizi ibadetle güçlendirelim, aklımızı ve kalbimizi vahyin rehberliğinde koruyalım, ailemizi iman ve güzel ahlâkla yetiştirelim, dilimizi doğruluk, zikir ve Kur'ân ile süsleyelim. **Emanetleri tüketenlerden değil; emanetlere sadakat gösteren kullardan olalım.** Resulullah'ın ﷺ şu tavsiyesini unutmayalım: ***“Dünya tatlı ve çekicidir. Allah sizi orada halef kılmıştır; bu sebeple nasıl davranacağınıza bakmaktadır...”***²²

İşte Müslümanın unutamayacağı hakikat budur. Bu dünya bize ait bir mülk değil, Rabbimizin emanetidir. Bizler de bu emanetlerin sahibi değil; onları belirli bir süre muhafaza etmekle görevli kimseleriz. Günün sonunda Rabbimiz bizlere, **“Ne kadar nimete sahip oldunuz?”** diye değil; **“Size emanet ettiğim nimetleri nasıl değerlendirdiniz?”** diye soracaktır.

Allah'ım! Bizleri emanet olarak verdiğin ömrün, beden, aklın, kalbin, ailemizin ve bütün nimetlerin kıymetini bilen kullarından eylesin! **Ya Rabbi!** Bizleri emanetlerine ihanet edenlerden değil, onları Sen'in rızana uygun

²² *Müslim, Zikir, 99.* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

şekilde muhafaza edenlerden eyle! **Ya Rabbi!**
Bizleri nimetlerin hesabını verebilecek bir
kulluk şuuruyla yaşayan ve emanetlerini yüz
akıyla teslim eden salih kullarının zümresine
ilhak eyle! Âmin.

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , الفاتحه